KOHTUJURISTI ETTEPANEK

CHRISTINE STIX-HACKL

esitatud 12. septembril 2006 [1]

I. Sissejuhatus

1. Käesolevas kohtuasjas palub Itaalia kohus Ufficio del Giudice di pace Monselice tõlgendada Euroopa Kohtul direktiivi 2000/13/EÜ [2] artikleid 2, 3 ja 12. Sisuliselt küsib ta, kes vastutab ühenduse õigusnormide alusel juhul, kui müügipakendis toidu märgisel esitatud andmed (põhikohtuasjas ürdilikööri alkoholisisaldus) ei vasta tegelikult tuvastatud väärtusele. Arvestades põhikohtuasja asjaoludega, on selleks kas tootja, kes on ainuvastutav toote valmistamise ja pakendamise eest, või teises liikmesriigis asuv edasimüüja, kes üksnes turustab asjaomast toiduainet.

II. Õiguslik raamistik

A. *Ühenduse õigus*

2. Otstarbekuse ja selguse huvides konsolideeris direktiiv 2000/13 terviklikuks tekstiks direktiivi 79/112/EMÜ [3], mida on sageli ja oluliselt muudetud, ning tühistas selle. [4]

3. Direktiivi 2000/13 põhjendus 6 on sõnastatud järgmiselt:

„Toidu märgistamise eeskirjade puhul tuleks esmajoones silmas pidada tarbija teavitamise ja kaitsmise vajadust."

1 — Algkeel: saksa.

2 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. märtsi 2000. aasta direktiiv toidu märgistamist, esitlemist ja reklaami käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 109, lk 29; ELT eriväljaanne 15/05, lk 75; edaspidi „direktiiv 2000/13").

3 — Nõukogu 18. detsembri 1978. aasta direktiiv toidu märgistamist, esitlemist ja reklaami käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 33, lk 1).

4 — Vt direktiivi 2000/13 põhjendus 1.

4. Direktiivi 2000/13 artikli 1 lõige 1 sätestab:

„Käesolevas direktiivis käsitletakse lõpptarbijale töötlemata kujul tarnitava toidu märgistamist ning nende esitlemise ja reklaamimise teatavaid külgi.

Direktiivi 2000/13 artikli 1 lõige 3 sisaldab teatavaid mõisteid. Nende mõistete [5] kohaselt on „müügipakendis toit" „iga lõpptarbijale või toitlustusettevõtjatele töötlemata kujul esitletav kaubaartikkel, mis koosneb toidust ning pakendist, millesse toit on pakitud enne müüki, olenemata sellest, kas pakend ümbritseb toitu täielikult või osaliselt, kuid igal juhul sellisel viisil, mis ei võimalda pakendit avamata või muutmata selle sisu muuta".

5. Direktiivi 2000/13 artikli 2 lõige 1 sätestab muu hulgas:

„1. Märgistus ja selle meetodid ei tohi:

a) olla ostjat olulisel määral eksitavad, eelkõige:

i) seoses toidu selliste iseloomulike tunnustega nagu toidu olemus, määratletus, omadused, koostis, kogus, säilivus, päritolu- ja lähteriik, valmistus- või tootmismeetod;

ii) omistades toidule mõju või omadusi, mida toidul ei ole;

iii) andes mõista, et toit on eriomadustega, kui selliste omadustega on tegelikult kõik samalaadsed toidud;

b) [...]"

6. Direktiivi 2000/13 artikli 3 lõikes 1 esitatakse ammendav loetelu andmetest, mille esitamine on toidu märgistamisel kohustuslik. Nimetatud andmete hulka kuuluvad vastavalt punktile 7 „tootja või pakendaja

5 — Artikli 1 lõike 3 punkt b.

või ühenduses registrisse kantud müüja nimi või ärinimi ja aadress" ning vastavalt punktile 10 „jookide puhul, mille alkoholisisaldus on üle 1,2 mahuprotsendi, tegelik alkoholisisaldus mahuprotsentides".

7. Direktiivi 2000/13 artikkel 12 sätestab:

„Tollitariifistiku rubriiki 22.04 ja 22.05 kuuluvate toodete mahuprotsentides alkoholisisalduse märkimise reeglid määratakse kindlaks selliste toodete suhtes kohaldatavate ühenduse erisätetega.

Muude alkoholjookide puhul, mille alkoholisisaldus on üle 1,2 mahuprotsendi, määratakse kõnealused reeglid kindlaks artikli 20 lõikes 2 sätestatud korras."

8. Direktiivi 2000/13 artiklis 12 viidatud alkoholisisalduse märkimise üksikasjalikud reeglid kehtestatakse direktiivi 87/250/EMÜ [6] sätetega.

6 — Komisjoni 15. aprilli 1987. aasta direktiiv lõpptarbijale müüdavate alkohoolsete jookide mahuprotsendilise alkoholisisalduse märkimise kohta (EÜT L 113, lk 57; ELT eriväljaanne 13/08, lk 275).

9. Direktiivi 87/250 artikli 3 lõige 1 sätestab muu hulgas:

„Alkoholisisalduse näitamisel mahuprotsentides on lubatud järgmised positiivsed ja negatiivsed hälbed, mida väljendatakse absoluutväärtustena:

a) allpool määratlemata joogid:

0,3 mahuprotsenti;

[...]"

10. Direktiivi 2000/13 artikli 13 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„a) Müügipakendis toidu puhul kantakse artiklis 3 ja artikli 4 lõikes 2 ettenähtud andmed müügipakendile või sellele kinnitatud märgisele.

b) Hoolimata punktist a ning ilma et see piiraks nominaalkoguseid käsitlevate ühenduse sätete kohaldamist, kui müügipakendis toit on:

— mõeldud tarnimiseks lõpptarbijale, kuid turustatud enne lõpptarbijale müümist ning seda ei ole kõnealusel etapil müüdud toitlustusettevõttele,

— mõeldud tarnimiseks toitlustusettevõtetele valmistamiseks, töötlemiseks või tükeldamiseks,

siis võivad artiklis 3 ja artikli 4 lõikes 2 ettenähtud andmed olla ainult toidule viitavates äridokumentides, kui on võimalik tagada, et need dokumendid, mis sisaldavad kogu märgistamisel vajalikku infot, asuvad vastava toidu juures või toimetatakse kohale enne tarnimist või tarnimise ajal.

c) Punktis b nimetatud juhul kantakse artikli 3 lõike 1 punktides 1, 5 ja 7 ning vajaduse korral artiklis 10 nimetatud andmed ka välispakendile, milles toitu turustatakse."

11. Lõpuks näeb ette direktiivi 2000/13 artikkel 14:

„Kui toit müüakse lõpptarbijale või toitlustusettevõtetele müügipakenditesse pakendamata kujul või kui toit pakitakse tarbija soovil müügikohas või kui see pakitakse müügipakendisse vahetult müügiks, siis võtavad liikmesriigid vastu üksikasjalikud eeskirjad artiklis 3 ja artikli 4 lõikes 2 ettenähtud andmete esitamise viisi kohta.

Liikmesriigid võivad otsustada loobuda nende andmete esitamisest kas osaliselt või tervikuna tingimusel, et ostja saab siiski piisavalt infot."

12. Tähelepanuta ei saa jätta ka määrust (EÜ) nr 178/2002[7]. Selle määruse põhjendus 30 kõlab järgmiselt:

„Toidukäitlejal on parimad võimalused toidutarnimise turvalise süsteemi rajamiseks

7 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määrus, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT L 31, lk 1; ELT eriväljaanne 15/06, lk 463; edaspidi „määrus nr 178/2002").

ning tarnitava toidu ohutuse tagamiseks; seega peaks eeskätt käitleja juriidiliselt vastutama toidu ohutuse tagamise eest. Kui mõnes liikmesriigis ja mõnes toidualaste õigusnormidega reguleeritavas piirkonnas kõnealune põhimõte kehtib, siis mõnes teises piirkonnas ei ole see nii selgesti kindlaks määratud või kandub vastutus liikmesriigi pädevate asutuste tehtud kontrollide kaudu üle kõnealustele asutustele. Niisugused erinevused võivad põhjustada kaubandustõkkeid ja moonutada konkurentsi toidukäitlejate vahel eri liikmesriikides."

vastavuse nende tegevust reguleerivatele toidualaste õigusnormide nõuetele ning kontrollima kõnealuste nõuete täitmist.

2. Liikmesriigid jõustavad toidualased õigusnormid ning jälgivad ja kontrollivad, et toidu- ja söödakäitlejad täidaksid toidualaste õigusnormide asjakohaseid nõudeid kõigil tootmis-, töötlemis- ja turustamisetappidel.

13. Määruse nr 178/2002 artikli 3 punkt 3 sisaldab järgmist mõistet:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid: [...] *toidukäitleja* — füüsiline või juriidiline isik, kelle ülesandeks on tagada toidualaste õigusnormide nõuete täitmine tema kontrollitavas toidukäitlemisettevõttes;"

Nad kasutavad selleks ametlikku kontrollisüsteemi ning muid asjaoludele vastavaid meetmeid, kaasa arvatud üldsuse teavitamine küsimustes, mis on seotud toidu ja sööda ohutusega ning nendega seotud riskidega, toidu ja sööda ohutuse järelevalvega ja muu seirega kõigil tootmis-, töötlemis- ja turustamisetappidel.

14. Määruse nr 178/2002 artikli 17 pealkiri on „Kohustused" ja see kõlab järgmiselt:

„1. Toidu- ja söödakäitlejad peavad enda juhitava ettevõtte kõigil tootmis-, töötlemis- ja turustamisetappidel tagama toidu ja sööda

Liikmesriigid kehtestavad ka eeskirjad meetmete ja karistuste kohta toidu- ja söödaalaste õigusnormide rikkumise puhul. Kehtestatavad meetmed ja karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad."

B. *Siseriiklik õigus*

15. 27. jaanuari 1992. aasta decreto legislativo (seadusandlik dekreet) nr 109/92, millega võetakse üle toidu märgistamist, esitlemist ja reklaami käsitlevad direktiivid 89/395/EMÜ ja 89/396/EMÜ [8] ja mida muudeti 23. juuni 2003. aasta decreto-legge'ga nr 181, millega võetakse üle direktiiv 2000/13/EÜ toidu märgistamist, esitlemist ja reklaami käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta [9] (edaspidi „seadusandlik dekreet nr 109/92").

16. Seadusandliku dekreedi nr 109/92 artikli 12 lõige 3 sätestab:

„Alkoholisisalduse esitamisel mahuprotsentides on lubatud järgmised positiivsed ja negatiivsed hälbed, mida väljendatakse absoluutväärtustena:

[...]

d) 0,3 mahuprotsenti punktides a, b ja c nimetamata alkohoolsete jookide puhul."

8 — *GURI* nr 39 regulaarne lisa, 17.2.1992.

9 — *GURI* nr 167, 21.7.2003.

17. Selle seadusandliku dekreedi artikli 18 lõige 3 näeb ette:

„[Artikli 12] sätete rikkumise eest karistatakse haldustrahviga 600-3500 eurot."

III. Asjaolud ja menetlus põhikohtuasjas ning eelotsuse küsimused

18. ULSS (Unità Locale Socio Sanitaria) nr 17 Azienda Autonoma Conselve-Este Monselice-Montagnana (edaspidi „Azienda ULSS nr 17") teenistujad koostasid 13. märtsil 2003 protokolli viie proovi kohta, mis võeti ürdiliköörist nimetusega „Amaro alle erbe", mis oli välja pandud põhikohtuasja hagejale Lidl Italia Srl (edaspidi „Lidl Italia") asukohaga Via Colombo 33, Monselice kuuluva müügikoha riiulitel. Vastavalt märgistusandmetele oli kõnealuse alkoholjoogi tootja Saksamaal asuv äriühing Jürgen Weber GmbH.

19. Võetud proovid esitati 17. märtsil 2003 Padua provintsi ARPAV-i (Agenzia Regionale per la Prevenzione e Protezione Ambientale del Veneto) osakonnale analüüsimiseks. Analüüsi tulemusena selgus, et alkoholisisal-

duse mahuprotsent oli madalam 35-st, mille oli tootja märkinud Lidl Italia turustatava ürdilikööri märgisele. Saadud väärtused jäävad väljapoole 0,3-protsendise hälbe piiri, mis on lubatud sellist liiki joogi puhul.

20. Seevastu vastas Lidl Italia poolt ühes riikliku tervishoiuasutuse tunnustatud laboris läbiviidud analüüsi tulemus alkoholisisaldusele, mille oli ürdilikööri tootja märkinud märgisele. Lõpuks kinnitas Istituto Superiore di Sanità läbiviidud analüüsikontroll, et oli alkoholisisaldus siiski madalam tootemärgisel esitatust, kuigi vähesel määral.

21. Eespool nimetatud analüüsitulemuste alusel heitis Azienda ULSS nr 17 3. juulil 2003 Lidl Italiale ette seadusandliku dekreedi nr 109/92 artikli 12 lõike 3 punkti d rikkumist. Pärast haldusmenetlust määras põhikohtuasja kostja Comune di Arcole (edaspidi „kostja") 23. detsembril 2004 Lidl Italiale 3115 euro suuruse haldustrahvi.

22. Lidl Italia vaidlustas selle otsuse, väites, et temale ei saa süüks panna väidetavat rikkumist, kuna tema ei valmista asjaomast toodet, vaid üksnes turustab seda oma müügikohtades.

23. Eelotsusetaotluse esitanud kohus Giudice di pace di Monselice on seisukohal, et otsus sõltub direktiivi 2000/13 artiklite 2, 3 ja 12 tõlgendusest. Neil asjaoludel otsustas nimetatud kohus peatada menetluse ja esitada Euroopa Kohtule 12. juuli 2005. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 12. augustil 2005, järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. märtsi 2000. aasta direktiivi 2000/13/EÜ toidu märgistamist, esitlemist ja reklaami käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta tuleb seoses [nimetatud] direktiivi artiklis 1 sätestatud müügipakendis toiduga tõlgendada nii, et direktiivis, eriti selle artiklites 2, 3 ja 12 ettenähtud kohustused kehtivad ainuüksi müügipakendis toidu tootja suhtes?

2. Kas jaatava vastuse korral esimese küsimuse tuleb direktiivi 2000/13/EÜ artikleid 2, 3 ja 12 tõlgendada nii, et nad välistavad selle, et ühes liikmesriigis asuvat teises liikmesriigis asuva ettevõtja töötlemata kujul tarnitava toidu lihtsat edasimüüjat (nagu on määratletud direktiivi 2000/13/EÜ artiklis 1) võib lugeda vastutavaks ametiasutuse väitel toimunud õigusrikkumise eest, mis seisneb tootja poolt toidu etiketil märgitud väärtuse (käesolevas asjas alkoholisisaldus) erinevuses tegelikust väärtusest, ning seega karistada vaata-

mata sellele, et ta (kui lihtne edasimüüja) vaid turustab toitu sellisel kujul, nagu tootja seda tarnib?"

IV. Eelotsuse küsimused

A. *Sissejuhatavad märkused*

24. Esiteks tuleb meelde tuletada, et eelotsusetaotluse menetluses peab siseriiklik kohus kohtuliku koostöö raames määratlema vaidluse asjaolud ja neid hindama ning Euroopa Kohtu ülesanne on anda siseriiklikule kohtule juhtnöörid õiguse tõlgendamiseks, mis on vajalikud konkreetse kohtuasja lahendamiseks.

25. Käesolevas menetluses tuleb sisuliselt vastata küsimusele, kes vastutab müügipakendis toidu märgisele kantud andmete õigsuse eest vastavalt toidu märgistamist puudutavatele ühenduse õigusnormidele. Kui esimene eelotsuse küsimus puudutab seoses sellega tootja vastutust, siis teine küsimus on suunatud edasimüüja vastutusele, kes üksnes turustab sellist toiduainet. Kuna teise küsimuse vastus sõltub esimese küsimuse vastusest, siis võib mõlemat eelotsuse küsimust koos uurida.

26. Erinevalt Itaalia valitsuse seisukohast ei tule teist eelotsuse küsimust tunnistada vastuvõetamatuks põhjendusel, et see puudutab liikmesriikide kriminaalõigust. Euroopa Kohtu ülesandeks ei ole kontrollida, kas direktiivist tulenevad kohustused kuuluvad liikmesriigi kriminaalõiguse või haldusõiguse valdkonda.

B. *Peamised argumendid*

27. *Lidl Italia* on seisukohal, et üksnes toiduainete tootja saab täita direktiivis tarbijate kaitseks ettenähtud kohustuslike märgistusandmete esitamise nõuet. Selge on see, et edasimüüja, kes vastutab üksnes toote turustamise eest, ei saa kunagi teada ainult tootmisprotsessiga seonduvat teavet. Asjaomast vastutust saab omistada vaid sellisele edasimüüjale, kes osaleb varasemas toote pakendamisprotsessis. Pealegi pole kahtlust, et vastavalt direktiivile on välistatud edasimüüja objektiivne vastutus.

28. *Itaalia valitsus* leiab, et tulenevalt õiguspärase ootuse kaitse ja heausksuse põhimõtetest toote edasimüüja suhtes peab asjaomase toote valmistaja järgima ühenduse ühtlustavaid eeskirju. Seda põhimõtet ei kohaldata üksnes määrusega nr 178/2002 sarnase erinormi olemasolu korral.

29. *Prantsuse valitsus* on arvamusel, et liikmesriigil on õigus nõuda, et toiduainete müüja tagaks märgistusandmete õigsuse. See teenib tarbija teavitamise ja kaitsmise eesmärki iseäranis siis, kui toote valmistaja asub teises liikmesriigis. Ometi ei vabasta importiriigis asuva edasimüüja vastutus tootja asukoha liikmesriiki kohustusest nõuda tootjalt nõuetekohase märgistamise järgimist. Selles valdkonnas võivad liikmesriikide pädevad asutused üksteist abistada.

30. Tarbijakaitsest lähtuvalt märgib *Hispaania valitsus*, et vastutusest ei saa *a priori* vabastada kõiki neid edasimüüjaid, kes osalevad toote kaupade ja teenuste turuleviimise olulises etapis, mis eelneb toote lõpptarbijale kättesaadavaks tegemisele. Siseriikliku kohtu ülesanne on kindlaks teha, kas asjaomase ettevõtja puhul on täidetud karistuse kohaldamise tingimused ning kas ta kauples seadusvastaselt ja süüliselt. Ometi ei välista direktiivi tõlgendamine toote edasimüüja karistamise võimalust olenemata tootja suhtes kohaldatavast võimalikust karistusest, seda enam, et edasimüüja on tarbijale lähemal.

31. *Madalmaade valitsus* on seisukohal, et vastavalt direktiivi sõnastusele ja eesmärgile on kehtivate kohustuste adressaadid üldiselt kõik edasimüüjad, kes turustavad müügipakendis toitu. Järelikult on tarbijakaitse kaalutlusel hõlmatud ka need isikud, kes ise märgist tootele ei kinnita.

32. *Komisjon* väidab, et direktiivis puudub sõnaselge vastutust reguleeriv norm. Järelikult on märgistusandmete nõuetekohase esitamise kohustus ainult alkoholjookide tootjal või on tegu kõikide nende isikute määratlemata vastutusega, kes on seotud toiduainesektoriga. Tulenevalt tarbijakaitsest ja määruse nr 178/2002 artikli 17 lõikest 1 peaks tegelikult eelistama viimast tõlgendust.

33. Siiski eeldab selline edasimüüja vastutus võimalust kontrollida, kas tegelik alkoholisisaldus vastab märgisel esitatule. Selle kindlakstegemine on siseriikliku kohtu ülesanne. On täiesti mõeldav, et teatud juhul on ka toote edasimüüjal võimalik läbi viia vastav kontroll.

C. *Õiguslik hinnang*

34. Eelotsuse küsimustega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kes vastutab direktiivi 2000/13 kohaselt müügipakendis toidu märgisel esitatud andmete eest ning keda tuleb seega ebaõigete andmete eest vastutusele võtta.

35. Seoses sellega tuleb alustuseks märkida, et direktiiv 2000/13 ei reguleeri sõnaselgelt vastutust ebaõigete andmete eest. Lisaks tuleb siinkohal meelde tuletada, et direktiivist 2000/13 tulenevate kohustuste rikkumise puhul valib karistuse põhimõtteliselt siseriiklik kohus. Seoses sellega tuleb meelde tuletada Euroopa Kohtu praktikat, mille kohaselt „[...] säilib liikmesriikidel küll karistuste valiku võimalus, kuid nad peavad hoolitsema eelkõige selle eest, et ühenduse õiguse rikkumisi karistataks nii sisu kui menetluse osas samadel tingimustel kui siseriikliku õiguse sarnase laadi ja tähtsusega rikkumisi ja et need tingimused igal juhul tagaksid karistuse tõhususe, proportsionaalsuse ja hoiatavuse" [10].

36. Seevastu on ühenduse õiguse ülesanne määrata kindlaks vastavate kohustuste adressaadid. Igatahes tuleb tuvastada, et direktiivist 2000/13 ning iseäranis selle artiklitest 2 ja 3 tulenevate kohustuste adressaate ei ole direktiivis mainitud.

37. Erinevalt Lidl Italia seisukohast ei saa ainuüksi selle põhjal siiski järeldada, et toodet üksnes turustavat edasimüüjat ei saa mingil juhul ebaõigete andmete eest vastutusele võtta, kuna selline vastutus ei tundu kindlasti olevat välistatud. Kui see nii oleks, siis saaks seda argumenti kasutada ka kõikide teiste asjaomaste vastutavate isikute kasuks, keda pole samuti sõnaselgelt mainitud.

38. Igatahes pole vaidlust selles, et vastutuse olemasolu ebaõigete andmete eest aitab

10 — Vt eelkõige 3. mai 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-387/02, C-391/02 ja C-403/02: Berlusconi (EKL 2005, lk I-3565, punkt 65 ja selles viidatud kohtupraktika).

märkimisväärselt kaasa direktiivi 2000/13 eesmärkide tõhusale saavutamisele.

39. Järelikult tuleb kohustuste adressaatide kindlakstegemiseks tõlgendada direktiivi 2000/13 sätteid lähtuvalt nende mõttest ja eesmärgist.

1. Tootja ainuvastutus

40. Ennekõike tuleb uurida väidet, et tegu on müügipakendis toidu tootja ainuvastutusega.

41. Hoolimata sellest, et asjaomane norm direktiivis 2000/13 puudub, võivad seda väidet toetada ühenduse õiguse teiste valdkondade õigusnormid.

42. Seoses sellega tuleb osutada direktiivi 98/37/EÜ [11] artikli 8 lõikele 1. Antud küsimuses sedastas Euroopa Kohus alles hiljuti, et „[n]imetatud direktiivi ja eriti selle artikli 7 lõike 3 olemusega ei ole kooskõlas suurendada masinate vastavuse eest vastutavate isikute ringi" [12].

43. Ometi tuleb arvestada tõsiasjaga, et asjaomase direktiivi 2000/13 süsteemis puudub vastav sõnaselge norm täiesti. Eespool nimetatud direktiivi 98/37 artikli 7 lõike 3 süsteemi puhul tuleb ennekõike arvestada asjaoluga, et kõnealune norm puudutab sõnaselgelt meetmete võtmist märgistuse kinnitanud või vastavusavalduse koostanud isikute suhtes.

44. Pealegi on direktiivil 98/37 teistsugune eesmärk, mis seisneb masinate nõuetele vastavuse kinnitamise süsteemide lihtsustamises eesmärgiga tagada siseturul maksimaalne vaba liikumine. Seevastu on direktiivi 2000/13 peamine eesmärk vastavalt põhjendusele 6 „tarbija teavitamise ja kaitsmise vajadu[s]". Seega, kuigi direktiivi 98/37 eesmärki ohustab see, kui omistada vastutust masinate vastavuse eest ka nendele ettevõtjatele, kes puutuvad masinatega kokku tootjast hiljem, ning iseäranis masinaid ühest liikmesriigist teise importivatele ettevõtjatele,

11 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiiv masinaid käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 207, lk 1; ELT eriväljaanne 13/20, lk 349).

12 — 8. septembri 2005. aasta otsus kohtasjas C-40/04: Yonemoto (EKL 2005, lk I-7755, punkt 44).

teeniks mitme isiku vastutus ometi tarbijakaitse eesmärki, kuna see motiveerib kõiki turustusketis osalejaid tagama märgisel esitatud andmete õigsust ja laiendama tarbija tegutsemisvahendeid.

45. Samuti paneb direktiivi 85/374/EMÜ [13] artikkel 1 tootevastutuse põhimõtteliselt tootjale ning kõnealuse direktiivi põhjendus 2 sätestab, et tahtlusest sõltumatu tootjapoolne vastutus on ainus vahend, mille abil võib asjakohaselt lahendada tänapäevasele tehnoloogilisele tootmisele omaste riskide õiglase jaotamise probleemi, mis iseloomustab meie üha enam tehniseeruvat ajastut.

46. Igatahes ei ole direktiivi 85/374 artiklis 1 sätestatud põhimõtteline tootjapoolne vastutus absoluutne. Tarbijakaitse eesmärgist lähtuvalt sätestavad põhjendused 4 ja 5, et tarbijate kaitsmiseks peab vastutus hõlmama kõiki tootmisprotsessi kaasatud tootjaid niivõrd, kuivõrd nende tarnitud valmistoode, koostisosa või tooraine oli puudusega, ning et kahjukannatajal on võimalik nõuda kahju täielikku hüvitamist ükskõik milliselt vastutavalt isikult. Esiteks laiendab direktiivi 85/374 artikli 3 lõige 2 seoses sellega tootja määratlust igale isikule, kes oma äritegevuse käigus impordib ühendusse müügiks, laenutamiseks, liisimiseks või mõnes muus vormis turustamiseks mõeldud toote. Teiseks tuleneb direktiivi 85/374 artikli 3 lõikest 3 täiendav tarnija vastutus juhuks, kui toote valmistajat ei ole võimalik tuvastada.

47. Lõpuks tuleb veel märkida, et direktiiv 85/374 tugineb EÜ artiklile 100 (nüüd EÜ artikkel 94), mitte EÜ artiklile 153, mistõttu on tegu ühisturgu reguleeriva direktiiviga. [14]

48. Eeltoodu põhjal järeldub, et tulenevalt direktiivi 2000/13 mõttest ja eesmärgist ei pea paika väide, et ebaõigete märgistusandmete eest vastutab ainult toote valmistaja. Leian, et Hispaania, Prantsuse ja Madalmaade valitsus ning komisjon rõhutasid õigesti direktiivi 2000/13 tarbijakaitse ees-

13 — Nõukogu 25. juuli 1985. aasta direktiiv liikmesriikide tootevastutust käsitlevate õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta (EÜT L 210, lk 29; ELT eriväljaanne 15/01, lk 257).

14 — Vt seoses sellega 25. aprilli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-52/00: komisjon *vs.* Prantsusmaa (EKL 2002, lk I-3827, punkt 14).

märki. Seoses sellega tuleb vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale [15] arvestada ühenduse õigusnormide tõlgendamisel mitte ainult nende sõnastusega, vaid ka nende omavahelise seosega ning selle regulatsiooni eesmärkidega, milles nad sisalduvad.

2. Teise või kõikide tootmis- ja turustamisprotsessis osalevate isikute vastutus

49. Tekib küsimus, mil määral tuleb kõne alla teiste või kõikide tootmis- ja turustamisprotsessis osalevate isikute vastutus.

50. Konkreetselt sätestab kõikide tootmis- ja turustamisprotsessis osalevate isikute vastutuse direktiivi 2001/95/EÜ üldise tooteohutuse kohta [16] artikli 6 lõige 1. Nimetatud sätte kohaselt tagavad liikmesriigid, et tootjad ja levitajad täidavad oma käesolevast direktiivist tulenevaid kohustusi nii, et turuleviidud tooted oleks ohutud. Igatahes võib ka siinkohal vastu väita, et direktiivis 2000/13 puudub täiesti ka niisugune norm.

51. Tervisekaitse kaalutlusel on Euroopa Kohus [17] varem maininud võimalust seoses kosmeetikatoodete ja toiduainete märgistamisega, et kahtluse korral on nii toote valmistaja kui ka edasimüüja kohustatud esitama tõendeid, et märgistusel esitatud andmed vastavad tõele.

52. Tootja ainuvastutuse ning kõikide tootmis- ja turustamisprotsessis osalejate vastutuse vahel on mõeldavad kompromissid, nagu selgub näiteks alternatiivide loetelu põhjal, mis on sätestatud direktiivi 2000/13 artikli 3 lõike 1 punktis 7, mis kohustab esitama toidu märgistusel tootja või pakendaja *või* (kohtujuristi kursiiv) ühenduses

15 — Vt mh 14. oktoobri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-223/98: Adidas (EKL 1999, lk I-7081, punkt 23), 18. mai 2000. aasta otsus kohtuasjas C-301/98: KVS International (EKL 2000, lk I-3583, punkt 21), 19. septembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-156/98: Saksamaa *vs.* komisjon (EKL 2000, lk I-6857, punkt 50), 14. juuni 2001. aasta otsus kohtuasjas C-191/99: Kvaerner (EKL 2001, lk I-4447, punkt 30), 10. detsembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-491/01: British American Tobacco (Investments) ja Imperial Tobacco (EKL 2002, lk I-11453, punkt 203) ja 13. novembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-294/01: Granarolo (EKL 2003, lk I-13429, punkt 34) ja nimetatud punktides viidatud kohtupraktika.

16 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. detsembri 2001. aasta direktiiv üldise tooteohutuse kohta (EÜT 2002, L 11, lk 4; ELT eriväljaanne 15/06, lk 447).

17 — 28. jaanuari 1999. aasta otsus kohtuasjas C-77/97: Unilever (EKL 1999, lk I-431, punkt 35) kosmeetikatoodete märgistamise kohta. Vt samuti 23. jaanuari 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-421/00, C-426/00 ja C-16/01: Sterbenz ja Haug (EKL 2003, lk I-1065, punkt 38) toidu märgistamise kohta ja 15. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-239/02: Douwe Egberts (EKL 2004, lk I-7007, punkt 42).

registrisse kantud müüja nime või ärinime ja aadressi.

53. Seoses sellega tuleb märkida, et varasema õigusakti ehk direktiivi 79/112 eesmärk oli teavitada ja kaitsta toiduainete lõpptarbijat iseäranis seoses toote olemuse, määratletuse, omaduste, koostise, koguse, säilivuse, päritolu- või lähteriigi, valmistus- või tootmismeetodiga.[18] See on oluline sedavõrd, kuivõrd direktiivi 2000/13 põhjendusest 1 järeldub, et tegu pole täiesti uue direktiiviga ning seetõttu on eesmärgi muutus välistatud.

54. Konkreetselt võimaldab direktiivi 2000/13 artikli 3 lõike 1 punkt 7 ennekõike tarbijal võtta vajadusel ühendust toiduaine valmistamise või pakendamise eest vastutava isikuga selleks, et edastada talle oma positiivsed või negatiivsed tähelepanekud ostetud toote kohta.[19] Seda eesmärki on võimalik saavutada üksnes juhul, kui asjaomased isikud on lõpptarbija jaoks hõlpsalt tuvastatavad.

55. Seoses sellega sedastas Euroopa Kohus kohtuotsuses Dega,[20] et tootja ja pakendaja on tuvastatavuse poolest müüjast erinevad. Esimesena nimetatute puhul on põhimõtteliselt tegu stabiilsete ja hõlpsalt tuvastatavate ettevõtjatega, nii et nende võimalikust asukohast väljaspool ühendust ei tulene mingeid probleeme. Seevastu on müüjad üldiselt väiksema suurusega ettevõtjad, keda on keerulisem tuvastada ennekõike siis, kui nad asuvad väljaspool ühendust. Sellest tulenevalt on ühenduse seadusandja kehtestanud erinevad eeskirjad toidu märgistamise kohta ühest küljest tootja ja pakendaja ning teisest küljest müüja jaoks. Vastavalt direktiivi 2000/13 artikli 3 lõike 1 punktile 7 võivad toidu märgistusel olla esitatud andmed nii ühenduses kui ka sellest väljaspool registrisse kantud nii tootja kui ka pakendaja kohta, müüja kohta saab seevastu esitada märgistusandmed üksnes tingimusel, et ta on kantud ühenduses registrisse.

56. Ka komisjoni argument, mis tugineb direktiivi 2000/13 artiklile 16, toetab väidet, et nõuetevastase märgistuse eest ei vastuta

18 — Vt 14. juuli 1988. aasta otsus kohtuasjas 298/87: Smanor (EKL 1988, lk 4489, punkt 30) ja 17. septembri 1997. aasta otsus kohtuasjas C-83/96: Dega (EKL 1997, lk I-5001, punkt 16).

19 — Eespool 18. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus C-83/96, punkt 17 direktiivi 79/112 artikli 3 lõike 1 punktile 6 eelnenud õigusnormi kohta komisjoni vastuse kirjalikule 28. juuli 1995. aasta küsimusele E-2170/95 kontekstis (EÜT C 340, lk 19).

20 — Eespool 18. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus, punktid 18 ja 19.

ainult tootja ning kõnealune argument seisneb selles, et juhul, kui vastavalt nimetatud artiklile esitatakse märgistusandmed keeles, mida tootja ei valda, täidab edasimüüja järelikult olulist ülesannet, mis seisneb märgistuseeskirjade järgimise tagamises ning konkreetselt selle tagamises, et lõpptarbija saab kogu vajaliku teabe müügis oleva toote kohta temale kergesti arusaadavas keeles, kusjuures olgu öeldud, et sellest ei tulene ühtegi vihjet selle kohta, kas edasimüüja vastutab üksikasjalike andmete sisulise õigsuse eest.

57. Samuti toetab määrus nr 178/2002 tõlgendust, et märgistusandmete sisulise õigsuse eest ei vastuta ainult tootja. Euroopa Kohus on sedastanud varasemas kohtuasjas,[21] et nimetatud määrus täiendab direktiivi 2002/46/EÜ[22], seda enam, et määrus kujutab endast üldnormi. Tõenäoliselt kehtib sama ka käesolevas asjas tähtsust omava direktiivi 2000/13 kohta, kui arvestada asjaolu, et direktiivil 2000/13 ja määrusel nr 178/2002 on ühine eesmärk, mis seisneb nimelt toiduainete tarbija kaitsmises.

58. Vastavalt määruse nr 178/2002[23] artikli 17 lõikele 1 peavad toidu- ja söödakäitlejad enda juhitava ettevõtte kõigil tootmis-, töötlemis- ja turustamisetappidel tagama toidu ja sööda vastavuse nende tegevust reguleerivatele toidualaste õigusnormide nõuetele ning kontrollima kõnealuste nõuete täitmist.

59. Sellest tulenevalt peaks vastutus olema pigem kollektiivne kui individuaalne, kuna tootja, valmistaja ja turustaja on omavahel üha tihedamalt seotud ja nende suhted muutuvad järjest keerulisemaks.[24]

21 — 9. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-211/03, C-299/03 ja C-316/03-C-318/03: HLH Warenvertriebs GmbH ja Orthica (EKL 2005, lk I-5141, punktid 36 ja 38).

22 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. juuni 2002. aasta direktiiv toidulisandeid käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 183, lk 51; ELT eriväljaanne 13/29, lk 490).

23 — Määruse nr 178/2002 artikli 17 lõiget 1 kasutatakse tõlgenduse toetuseks ning olgu öeldud, et põhikohtuasja suhtes ei ole see otsekohaldatav põhjusel, et see jõustus vastavalt määruse artiklile 65 alles 1. jaanuaril 2005.

24 — Vt selle kohta ka „Guidance on the implementation of articles 11, 12, 16, 17, 18, 19 and 20 of Regulation (EC) n° 178/2002 on general food law", *Conclusions of the Standing Committee on the Food Chain and Animal Health*, I.3.2., Allocation of liability. Oluline on märkida, et nimetatud dokumendil puudub formaalne õiguslik staatus ning vaidluse korral tõlgendab seda loomulikult Euroopa Kohus, kellel on lõpliku tõlgendamise pädevus. Ometi ei ole põhimõtteliselt välistatud arvestada tõlgendamisel asjaomaste järeldustega.

60. Eeltoodu põhjal järeldub, et direktiivi 2000/13 artikleid 2, 3 ja 12 ei tule tõlgendada nii, et nimetatud sätetest tulenevad ainult müügipakendis toidu tootja kohustused. Pigem tuleneb neist kõikide tootmis- ja turustamisprotsessis osalevate isikute vastutus.

3. Eeldused teiste tootmis- ja turustamisprotsessis osalevate isikute vastutuseks

61. Vastutus toidumärgise sisulise õigsuse eest eeldab seda, et asjaomastel protsessis osalejatel on võimalik kontrollida toote märgisel esitatud andmete sisulist õigsust. [25]

62. Seoses sellega märgib Lidl Italia õigesti, et üldiselt ei ole toote edasimüüjal võimalik tootmisprotsessi kontrollida. [26]

63. Ometi pole täiesti välistatud, et teatud juhtudel on edasimüüjal võimalik läbi viia vastav kontroll. Lidl Italia seda ei vaidlusta ja märgib, et vastutust võib omistada varasemas toote pakendamisprotsessis osalevale edasimüüjale. Seoses sellega leiab komisjon, et teatavatel edasimüüjatel (nt suured supermarketid) on piisavalt võimu, et kehtestada tootjate suhtes eeskirjad toiduainete valmistamise kohta ja kvaliteedinõuded, mille järgimist tagatakse uurimiste ja regulaarsete kontrollimiste raames. Teistel edasimüüjatel peaks olema endal võimalik kontrollida tõhusalt märgistusandmete õigsust. [27]

64. Kokkuvõttes tuleb järeldada, et siseriikliku kohtu ülesanne on kindlaks teha, kas asjaomasel alkoholjoogi edasimüüjal on tegelikult võimalik kontrollida märgistusandmete vastavust tegelikule alkoholisisaldusele.

25 — Vt nt järeldused määruse nr 178/2002 artikli 17 kohta eespool 24. joonealuses märkuses viidatud dokumendi punktis I.2. pealkirjaga „Implications: „under his/their control".

26 — Kas see kehtib ka kauplusteketi oma toodete kohta, jääb antud juhul vastuseta, kuna vaidlusalust toodet ei pakkunud edasimüüja oma nimel.

27 — Näiteks ostavad teatavad hulgimüüjad suurtes kogustes villimata veini, mille nad villivad alles müümise ajal.

V. Ettepanek

65. Esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. märtsi 2000. aasta direktiivi 2000/13/EÜ toidu märgistamist, esitlemist ja reklaami käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta artikleid 2, 3 ja 12 ei tule tõlgendada nii, et nimetatud sätetest tulenevad ainult müügipakendis toidu tootja kohustused. Asjaomane vastutus on omistatav kõikidele tootmis- ja turustamisprotsessis osalevatele isikutele, kuid seda tingimusel, et nimetatud isikutel on tegelikult võimalik kontrollida toiduainete märgistusandmete õigusust. Siseriikliku kohtu ülesanne on kindlaks teha, kas see eeldus on täidetud.